

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizărilor nr. 61g/2026, nr. 77g/2026, nr. 104g/2026 și nr. 109g/2026

privind excepțiile de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 11 alineatele (2) și (3) lit. a), 18 alineatele (1) și (3) și 19 alin. (6) din Legea nr. 252 din 17 august 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative

(evaluarea extraordinară a judecătorilor [4])

CHIȘINĂU
9 septembrie 2026

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Liuba ȘOVA, *președinte de ședință*,
dlui Sergiu LITVINENCO,
dlui Ion MALANCIUC,
dlui Nicolae ROȘCA, *judecători*,
cu participarea dnei Valeria Bejenari, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizările înregistrate la 18 martie 2026, la 6 aprilie 2026,
la 14 mai 2026 și, respectiv, la 25 mai 2026,
Examinând admisibilitatea sesizărilor menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 9 septembrie 2026, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 252 din 17 august 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative, după cum urmează:

(a) textele „în ultimii 5 ani” din articolul 11 alin. (2) lit. a) și „în ultimii 10 ani” din articolul 11 alin. (2) literele a) și b);

(b) textul „în quantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023” din articolul 11 alin. (3) lit. a);

(c) textul „doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior” din articolul 18 alin. (1);

(d) textul „circumstanțe de fapt [...] care puteau duce la promovarea sau, după caz, nepromovarea evaluării” din articolul 18 alin. (3) lit. b);

(e) textul „Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că, în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea sau nepromovarea evaluării” din articolul 19 alin. (6),

ridicate de dl Radu Țurcanu, parte în dosarul nr. 3-2/2026, de dna Sofia Ghidirim, parte în dosarul nr. 3-3/2026, de dl Mihail Bușuleac, parte în dosarul nr. 3-4/2026, precum și de dna Angela Braga, parte în dosarul 3-5/2026, toate pendinte la Curtea Supremă de Justiție.

2. Sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate nr. 61g/2026, nr. 77g/2026 și nr. 109g/2026 au fost trimise la Curtea Constituțională de dnele judecătore Diana Stănilă și Stella Bleșceaga și de dl judecător Leonid Chirtoacă, iar sesizarea privind excepția de neconstituționalitate nr. 104g/2026 – de dna judecătore Stela Procopciuc și de dnii judecători Leonid Chirtoacă și Ion Munteanu, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

3. Având în vedere legătura dintre obiectele sesizărilor, Curtea a dispus, pe baza pct. 18 din Regulamentul privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională, conexarea sesizărilor nr. 61g/2026, nr. 77g/2026, nr. 104g/2026 și nr. 109g/2026 într-un singur dosar, căruia i-a atribuit numărul 61g/2026.

4. În cadrul examinării sesizărilor, doamna judecătore Viorica Puica i-a prezentat Plenului o cerere de abținere de la examinarea cauzei. Analizând motivele invocate, Curtea Constituțională a decis admiterea cererii.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiilor principale

Circumstanțele cauzei nr. 3-2/2026 (sesizarea nr. 61g/2026)

5. Domnul Radu Țurcanu, judecător și fost președinte al Judecătoriei Chișinău, este subiect al evaluării externe a judecătorilor, pe baza mecanismului instituit prin Legea nr. 252 din 17 august 2023. În acest sens, Consiliul Superior al Magistraturii i-a trimis Comisiei de evaluare informațiile referitoare la dl Radu Țurcanu, în calitate de fost Președinte al Judecătoriei Chișinău.

6. La 2 decembrie 2025, Comisia de evaluare a aprobat Raportul de evaluare¹ și i-a propus Consiliului Superior al Magistraturii să constate nepromovarea evaluării de către dl Radu Țurcanu.

7. Prin Hotărârea nr. 1/1 din 20 ianuarie 2026², Consiliul Superior al Magistraturii a acceptat raportul Comisiei, a constatat nepromovarea evaluării, a dispus eliberarea din funcție a dlui Radu Țurcanu și l-a privat de dreptul de a exercita funcția de judecător și alte funcții de demnitate publică timp de 6 ani, începând cu data rămânerii definitive a hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii.

8. Nefiind de acord cu hotărârea menționată, dl Radu Țurcanu a contestat-o în fața Curții Supreme de Justiție.

9. În cadrul procedurii de examinare a contestației, dl Radu Țurcanu a ridicat excepția de neconstituționalitate a cuvântului „anterior” din articolul 18 alin. (1) din Legea nr. 252 din 17 august 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative.

¹ Raportul Comisiei de evaluare nu a fost publicat.

² Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nu a fost publicată.

10. Printr-o încheiere din 9 martie 2026, Curtea Supremă de Justiție a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

Circumstanțele cauzei nr. 3-3/2026 (sesizarea nr. 77g/2026)

11. Doamna Sofia Ghidirim, judecătoare și fostă vicepreședinte al Judecătoriei Cimișlia, este subiect al evaluării externe a judecătorilor, pe baza mecanismului instituit prin Legea nr. 252 din 17 august 2023. În acest sens, Consiliul Superior al Magistraturii i-a trimis Comisiei de evaluare informațiile referitoare la dna Sofia Ghidirim, în calitate de fostă vicepreședinte la Judecătoria Cimișlia.

12. În urma evaluării, Comisia a aprobat Raportul de evaluare³ și i-a propus Consiliului Superior al Magistraturii să constate nepromovarea evaluării de către dna Sofia Ghidirim.

13. Prin Hotărârea nr. 48/3 din 3 februarie 2026⁴, Consiliul Superior al Magistraturii a acceptat raportul Comisiei, a constatat nepromovarea evaluării, a dispus eliberarea din funcție a dnei Sofia Ghidirim și a privat-o de dreptul de a exercita funcția de judecător și alte funcții de demnitate publică timp de 5 ani, începând cu data rămânerii definitive a hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii.

14. Nefiind de acord cu hotărârea menționată, dna Sofia Ghidirim a contestat-o în fața Curții Supreme de Justiție.

15. În cadrul procedurii de examinare a contestației, dna Sofia Ghidirim a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolelor 11 alin. (2) și 19 alin. (6) din Legea nr. 252 din 17 august 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative.

16. Printr-o încheiere din 31 martie 2026, Curtea Supremă de Justiție a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

Circumstanțele cauzei nr. 3-4/2026 (sesizarea nr. 104g/2026)

17. Domnul Mihail Bușuleac, judecător, fost vicepreședinte și Președinte interimar al Judecătoriei Cahul, este subiect al evaluării externe a judecătorilor, pe baza mecanismului instituit prin Legea nr. 252 din 17 august 2023. În acest sens, Consiliul Superior al Magistraturii i-a trimis Comisiei de evaluare informațiile referitoare la dl Mihail Bușuleac, în calitate de fost vicepreședinte și Președinte interimar al Judecătoriei Cahul.

18. În urma evaluării, Comisia de evaluare a aprobat Raportul de evaluare⁵ și i-a propus Consiliului Superior al Magistraturii să constate nepromovarea evaluării de către dl Mihail Bușuleac.

---

³ Raportul Comisiei de evaluare nu a fost publicat.

⁴ Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nu a fost publicată.

⁵ Raportul Comisiei de evaluare nu a fost publicat.

19. Prin Hotărârea nr. 104/6 din 10 martie 2026⁶, Consiliul Superior al Magistraturii a acceptat raportul Comisiei, a constatat nepromovarea evaluării, a dispus eliberarea din funcție a dlui Mihail Bușuleac și l-a privat de dreptul de a exercita funcția de judecător și alte funcții de demnitate publică timp de 6 ani, începând cu data rămânerii definitive a hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii.

20. Nefiind de acord cu hotărârea menționată, dl Mihail Bușuleac a contestat-o în fața Curții Supreme de Justiție.

21. În cadrul procedurii de examinare a contestației, dl Mihail Bușuleac a ridicat excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 11 alineatele (2), (3) lit. a) și (6), 18 alin. (1) și 19 alin. (6) din Legea nr. 252 din 17 august 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative.

22. Printr-o încheiere din 11 mai 2026, Curtea Supremă de Justiție a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 11 alineatele (2) și (3) lit. a), 18 alin. (1) și 19 alin. (6) din Legea 252 din 17 august 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative. Totodată, Curtea Supremă de Justiție a respins cererea în partea referitoare la articolul 11 alin. (6) din aceeași Lege, reținând inaplicabilitatea acestei prevederi în cauza judecată. Curtea Supremă de Justiție a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

Circumstanțele cauzei nr. 3-5/2026 (sesizarea nr. 109g/2026)

23. Doamna Angela Braga, judecătoare la Curtea de Apel Centru, este subiect al evaluării externe a judecătorilor, pe baza mecanismului instituit prin Legea nr. 252 din 17 august 2023. În acest sens, Consiliul Superior al Magistraturii i-a trimis Comisiei de evaluare informațiile referitoare la dna Angela Braga, în calitate de judecătoare la Curtea de Apel Centru.

24. La 12 martie 2025, Comisia de evaluare a aprobat Raportul de evaluare și i-a propus Consiliului Superior al Magistraturii să constate promovarea evaluării de către dna Angela Braga.

25. Prin Hotărârea nr. 181/15 din 16 aprilie 2025, Consiliul Superior al Magistraturii a respins raportul Comisiei și a dispus reluarea procedurii de evaluare, invocând existența unor circumstanțe de fapt legate de pornirea urmăririi penale împotriva reclamantei.

26. La 25 noiembrie 2025, Comisia de evaluare a aprobat un nou Raport de evaluare⁷ și i-a propus, în mod repetat, Consiliului Superior al Magistraturii să constate promovarea evaluării de către dna Angela Braga.

27. Prin Hotărârea nr. 138/9 din 31 martie 2026⁸, Consiliul Superior al Magistraturii a respins cel de-al doilea raport al Comisiei și, pe baza articolului 18 alin. (3) lit. c) din Legea nr. 252 din 17 august 2023, a constatat nepromovarea evaluării, a dispus eliberarea din funcție a dnei Angela Braga

⁶ Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nu a fost publicată.

⁷ Raportul Comisiei de evaluare nu a fost publicat.

⁸ Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nu a fost publicată.

și a privat-o de dreptul de a exercita funcția de judecător și alte funcții de demnitate publică timp de 6 ani, începând cu data rămânerii definitive a hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii.

28. Nefiind de acord cu hotărârea menționată, dna Angela Braga a contestat-o în fața Curții Supreme de Justiție.

29. În cadrul procedurii de examinare a contestației, dna Angela Braga a ridicat excepția de neconstituționalitate a textului „circumstanțe de fapt [...] care puteau duce la promovarea sau, după caz, nepromovarea evaluării” din articolul 18 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 252 din 17 august 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative.

30. Printr-o încheiere din 18 mai 2026, Curtea Supremă de Justiție a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

31. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 16 Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nicio lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 22 Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nicio pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23
Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște
drepturile și îndatoririle

„[...]

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26
Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

[...]”

Articolul 28
Dreptul la viața intimă, familială și privată

„Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.”

Articolul 43
Dreptul la muncă și la protecția muncii

„(1) Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.

(2) Salariații au dreptul la protecția muncii. Măsurile de protecție privesc securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repaosul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții grele, precum și alte situații specifice.

[...]”

Articolul 116
Statutul judecătorilor

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

(2) Judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție, în condițiile legii, până la atingerea plafonului de vârstă, de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Președintele Republicii Moldova poate respinge o singură dată candidatura propusă de către Consiliul Superior al Magistraturii.

[Art. 116 alin. (3),(4) abrogate prin Legea nr. 120 din 23.09.2021, în vigoare 01.04.2022]

(5) Deciziile privind numirea judecătorilor și cariera acestora trebuie să fie adoptate în baza unor criterii obiective, bazate pe merit, și a unei proceduri transparente, în condițiile legii. Promovarea sau transferul judecătorilor se face doar cu acordul acestora.

(5¹) Judecătorii au doar imunitate funcțională în condițiile legii.

(6) Sancționarea judecătorilor se face în conformitate cu legea.

(7) Funcția de judecător este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice.”

[...]"

32. Prevederile relevante ale Legii nr. 252 din 17 august 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative sunt următoarele:

Articolul 11 Criteriile de evaluare

„(1) În sensul prezentei legi, evaluarea constă în verificarea integrității etice și celei financiare a subiecților indicați la art. 3 alin. (1).

(2) Se consideră că subiectul nu corespunde cerințelor de integritate etică dacă comisia de evaluare a stabilit că:

a) **în ultimii 5 ani**, a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor sau, după caz, a procurorilor, precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, **în ultimii 10 ani**, contrare normelor imperative ale legii, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului stabilise, anterior adoptării actului, că o decizie similară a fost contrară Convenției Europene pentru Drepturile Omului;

b) **în ultimii 10 ani**, a admis în activitatea sa incompatibilități și conflicte de interese care afectează funcția deținută.

(3) Se consideră că subiectul evaluării nu corespunde criteriului de integritate financiară dacă comisia de evaluare are dubii serioase determinate de faptul că:

a) diferența dintre avere, cheltuieli și venituri, pentru ultimii 12 ani, depășește 20 de salarii medii pe economie, **în cuantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023;**

b) în ultimii 10 ani, a admis iregularități fiscale în urma cărora suma impozitului neplătit a depășit, în total, 5 salarii medii pe economie, în cuantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023.

[...]"

Articolul 18 Examinarea rezultatelor evaluării de către Consiliul Superior al Magistraturii sau de către Consiliul Superior al Procurorilor

„(1) Consiliul Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliul Superior al Procurorilor examinează rezultatele evaluării în ședință, în baza dosarului de evaluare recepționat de la comisia de evaluare. Subiectul evaluării poate prezenta informații suplimentare pe care le consideră relevante **doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior**. Reprezentantul comisiei de evaluare și subiectul evaluării, în persoană, sunt în drept să își prezinte poziția.

[...]

(3) Prin hotărâre motivată, adoptată în cel mult 30 de zile de la recepționarea documentelor menționate la art. 17 alin. (6), consiliul respectiv:

a) acceptă raportul cu privire la evaluare și constată promovarea sau nepromovarea evaluării;

b) respinge raportul cu privire la evaluare și dispune, o singură dată, reluarea procedurii de evaluare, dacă constată **circumstanțe de fapt** sau erori procedurale **care puteau duce la promovarea sau, după caz, nepromovarea evaluării;**

c) după recepționarea raportului cu privire la evaluare, întocmit ca urmare a reluării evaluării prevăzute la lit. b), acceptă raportul conform lit. a) sau îl respinge și constată promovarea sau nepromovarea evaluării.

[...]"

Articolul 19

Contestarea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii sau a Consiliului Superior al Procurorilor

„[...]

(6) Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că, în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea sau nepromovarea evaluării.

[...]"

ÎN DREPT

A. Argumentele autorilor excepțiilor de neconstituționalitate

33. Referitor la articolul 11 alin. (2) din Legea nr. 252 din 17 august 2023, autorii excepțiilor nr. 77g/2026 și nr. 104g/2026 susțin că acesta conține formule ca „în ultimii 5 ani” și „în ultimii 10 ani”, fără să precizeze momentul de referință pentru calculul acestor intervale. În absența unei asemenea clarificări, nu se știe dacă perioada de referință se calculează din data inițierii procedurii de evaluare, din data intrării în vigoare a legii, din data adoptării hotărârii de evaluare sau din momentul examinării cauzei de către instanță. Potrivit autorilor, în lipsa unui reper normativ explicit, este posibilă extinderea variabilă a perioadei analizate și includerea în evaluare a unor situații anterioare intrării în vigoare a legii. Prin urmare, prevederile în discuție afectează articolele 1 alin. (3), 22, 23, 28 și 43 din Constituție.

34. Referitor la textul „în quantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023” din articolul 11 alin. (3) din Legea nr. 252 din 17 august 2023, autorul excepției nr. 104g/2026 consideră că pentru judecătorii evaluați pe baza Legii nr. 252 din 17 august 2023 diferența dintre avere, cheltuieli și venituri este raportată la salariul mediu stabilit pentru anul 2023, iar pentru judecătorii și candidații la funcția de judecător la Curtea Supremă de Justiție, evaluați pe baza Legii nr. 65 din 30 martie 2023, acest plafon financiar se raportează la salariul mediu prevăzut pentru anul începerii evaluării. Astfel, în condițiile în care salariul mediu pe economie este, prin natura sa, un indicator dinamic aflat în creștere anuală, aprecierea diferenței dintre avere, cheltuieli și venituri prin raportare în toate cazurile la anul 2023 conduce la un prag mai sever pentru judecătorii curților de apel și pentru alți subiecți ai evaluării, în absența unei justificări obiective și rezonabile. Din acest motiv, autorul susține incidența articolelor 1 alin. (3), 16, 23 alin. (2) și 116 din Constituție.

35. Referitor la articolul 18 alin. (1) teza a II-a din Legea nr. 252 din 17 august 2023, autorul sesizării nr. 61g/2026 consideră că cuvântul „anterior” încalcă prevederile articolelor 20, 23 și 26 din Constituție, de vreme ce acesta

nu determină un moment procedural exact la care se raportează admisibilitatea probelor. Astfel, lipsa unui reper temporal clar comportă o interpretare variabilă și imprevizibilă a legii, transformând dreptul la apărare într-unul formal, dependent de un moment procedural imprecis. Totodată, autorul excepției nr. 104g/2026 menționează că textul integral „doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior” din articolul 18 alin. (1) introduce un filtru restrictiv pentru administrarea probelor, care nu este echilibrat de garanții procedurale suficiente. Ca rezultat, subiectul evaluării este plasat într-o poziție de inferioritate procesuală, deoarece nu poate prezenta probe relevante în cursul procedurii și este obligat să justifice o pretinsă imposibilitate anterioară – criteriu care este dificil de probat și străin logicii contradictorialității. În opinia autorului, prevederile contestate, interpretate și aplicate în sens restrictiv, sunt incompatibile cu exigențele constituționale privind dreptul la apărare, egalitatea armelor și dreptul la un proces echitabil.

36. Cu referire la textul „circumstanțe de fapt [...] care puteau duce la promovarea sau, după caz, nepromovarea evaluării” din articolul 18 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 252 din 17 august 2023, autoarea sesizării nr. 109g/2026 menționează că acesta permite Consiliului Superior al Magistraturii să respingă un raport pozitiv al Comisiei de evaluare și să dispună reluarea procedurii fără ca legea să precizeze ce reprezintă o circumstanță faptică relevantă, fără să stabilească standardul de probă necesar pentru constatarea acesteia și fără să oblige Consiliul să identifice o eroare concretă în activitatea Comisiei. De asemenea, autoarea pretinde că lipsa de previzibilitate a normei criticate afectează inevitabil și controlul exercitat de Curtea Supremă de Justiție la examinarea contestației, deoarece instanța este invitată să verifice aplicarea unei norme care nu stabilește limite juridice suficient de clare pentru exercitarea acestei competențe. În opinia autoarei excepției, textul atacat contravine drepturilor protejate de articolele 1 alin. (3), 20, 22, 23 și 26 din Constituție.

37. Cu referire la articolul 19 alin. (6) din Legea nr. 252 din 17 august 2023, autorii sesizărilor nr. 77g/2026 și nr. 104g/2026 pretind că acesta limitează controlul instanței doar la verificarea unor erori procedurale grave și a unor circumstanțe ignorate sau neexamine, fapt care echivalează cu un control judiciar insuficient, în situația în care ingerința vizează statutul constituțional al judecătorului. Conform argumentelor prezentate, asemenea limitare a controlului jurisdicțional aduce atingere valorilor protejate de articolele 20 și 116 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

38. Examinând admisibilitatea sesizărilor privind excepțiile de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

39. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative, ține de competența Curții Constituționale.

40. Sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate de părți în proces. Astfel, Curtea constată că excepțiile sunt formulate de subiectele cărora li s-a acordat acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

41. Obiecte ale excepțiilor de neconstituționalitate sunt prevederile menționate la § 1 literele (a)-(e) de mai sus. Referitor la obiectul de la lit. (a), Curtea observă că deși instanța de judecată a reținut în încheierile sale articolul 11 alin. (2) din Legea nr. 252 din 17 august 2023 în integralitatea sa, criticile autorilor sesizărilor nr. 77g/2026 și nr. 104/26 vizează doar textele „în ultimii 5 ani” din articolul 11 alin. (2) lit. a) și „în ultimii 10 ani” din articolul 11 alin. (2) literele a) și b), motiv pentru care Curtea va reține doar aceste prevederi legale.

42. Totodată, deși prevederile articolelor 11 alin. (2) literele a) și b) și 18 alin. (3) din Legea nr. 252 din 17 august 2023 au constituit anterior obiecte ale controlului de constituționalitate prin Hotărârea nr. 2 din 16 ianuarie 2025 (§§ 112-117, 128-129), iar dispozițiile articolului 19 alin. (6) din aceeași Lege au fost verificate în Decizia nr. 166 din 13 noiembrie 2025 (§§ 62-78), Curtea observă că acestea au fost examinate prin prisma altor critici de neconstituționalitate decât cele la care se raportează autorii sesizărilor nr. 77g/2026 și nr. 104g/2026. În mod similar, Curtea a examinat, *inter alia*, articolul 18 alin. (1) din aceeași Lege în Decizia nr. 166 din 13 noiembrie 2025. Totuși, în Decizia menționată, Curtea a declarat inadmisibil acest capăt al sesizărilor din cauza argumentării insuficiente (a se vedea § 52 din Decizie).

43. Referitor la textul „în quantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023” din articolul 11 alin. (3) lit. a) din Legea nr. 252 din 17 august 2023, Curtea constată că acesta a constituit anterior obiect al controlului constituționalității din perspectiva aceluiași critici de neconstituționalitate. În acest sens, Curtea a pronunțat Decizia nr. 89 din 21 mai 2026. În acea decizie, Curtea nu a putut reține incidența articolelor 16 și 116 din Constituție, în situația în care autoarea excepției era subiect al evaluării externe pe terenul Legii nr. 252 din 17 august 2023, iar criticile sale vizau dezacordul cu plafonul financiar instituit de Legea nr. 65 din 30 martie 2023, aplicabil în privința unor subiecți distincți (a se vedea DCC nr. 89 din 21 mai 2026, §§ 39-40). Așadar, întrucât nu au intervenit elemente noi care să facă necesară reconsiderarea jurisprudenței Curții, atât soluția, cât și considerentele cuprinse în decizia menționată referitoare la acest capăt din sesizări își păstrează valabilitatea și în prezenta cauză.

44. Excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate în cadrul a patru cauze cu privire la examinarea contestațiilor împotriva deciziilor Consiliului Superior al Magistraturii privind nepromovarea evaluării externe de către dnii judecători Radu Țurcanu și Mihail Bușuleac, precum și de dnele judecătoare Sofia Ghidirim și Angela Braga. Curtea admite că prevederile contestate ar putea fi avute în vedere la examinarea cauzelor în care au fost ridicate excepțiile de neconstituționalitate.

45. O altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental. Astfel, Curtea va analiza, prin prisma argumentelor autorilor sesizărilor, dacă

prevederile contestate aplicabile la soluționarea cauzelor reprezintă o ingerință într-un drept fundamental (a se vedea DCC nr. 58 din 6 iunie 2024, § 25).

46. Autorii excepțiilor susțin că prevederile contestate contravin articolelor 1 alin. (3) (*statul Republica Moldova*), 20 (*accesul liber la justiție*), 22 (*neretroactivitatea legii*), 23 alin. (2) (*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*), 26 (*dreptul la apărare*), 28 (*viața intimă, familială și privată*), 43 (*dreptul la muncă și la protecția muncii*) și 116 (*statutul judecătorilor*) din Constituție.

47. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că articolul 1 alin. (3) din Constituție comportă un caracter general. Acesta nu poate reprezenta un reper separat și nu poate fi invocat de sine stătător, ci numai în coroborare cu o altă prevedere din Constituție, care trebuie să fie aplicabilă (a se vedea DCC nr. 32 din 27 februarie 2025, § 19). De asemenea, Curtea a reținut că articolul 23 din Constituție nu are o aplicabilitate autonomă. Pentru a fi aplicabil, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale garantate de Constituție. Abia în cadrul analizei caracterului justificat al ingerinței abstracte în drepturile fundamentale garantate de Constituție Curtea poate pune în operă prevederile acestui articol (a se vedea DCC nr. 42 din 8 aprilie 2025, § 31).

i) Momentul de referință la care se raportează perioada evaluării subiectului

48. Referitor la articolul 11 alin. (2) din Legea nr. 252 din 17 august 2023, autorii excepțiilor nr. 77g/2026 și nr. 104g/2026 au menționat că textele „în ultimii 5 ani” și „în ultimii 10 ani” nu precizează momentul de referință pentru calculul acestor intervale, și anume dacă perioada de referință se calculează din data inițierii procedurii de evaluare, din data intrării în vigoare a legii, din data adoptării hotărârii de evaluare sau din momentul examinării cauzei de către instanță. Potrivit autorilor, în lipsa unui reper normativ explicit, este posibilă extinderea variabilă a perioadei analizate și includerea în evaluare a unor situații anterioare intrării în vigoare a legii. Astfel, prevederile contestate încalcă articolele 22, 23, 28 și 43 din Constituție.

49. Curtea observă că autoarea sesizării nr. 77g/2026 nu a argumentat în ce măsură articolul 28 din Constituție este incident în cauza acesteia. În situații similare, Curtea a respins ca inadmisibile sesizările formulate astfel, precizând că simpla trimitere la un text din Constituție, fără explicarea pretensei neconformități a prevederilor legale contestate cu acesta, nu echivalează cu un argument (a se vedea DCC nr. 52 din 29 mai 2025, § 22; DCC nr. 89 din 21 mai 2026, § 28).

50. Referitor la incidența articolului 22 din Constituție, care garantează neretroactivitatea legii penale, în jurisprudența sa Curtea a constatat că dispozițiile acestei norme constituționale nu sunt incidente în cazul Legii nr. 252 din 17 august 2023 (a se vedea HCC nr. 2 din 16 ianuarie 2025, § 81; DCC nr. 19 din 12 februarie 2026, § 45). Mai mult, articolul 11 alin. (6) din Legea nr. 252 din 17 august 2023 prevede că la aprecierea întrunirii criteriilor prevăzute la alin. (2) și (3) se țin cont de prevederile legale existente la

momentul săvârșirii faptelor respective, iar articolul 14 alin. (6) din aceeași Lege îi permite subiectului evaluat să invoce imposibilitatea prezentării informației din cauza inaccesibilității acesteia.

51. Având în vedere că unul din efectele *ope legis* ale hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii cu privire la nepromovarea evaluării este eliberarea din funcție a judecătorului vizat, Curtea urmează să verifice incidența articolului 43 din Constituție la dispozițiile criticate.

52. Referitor la articolul 43 din Constituție, Curtea a menționat în jurisprudența sa că dreptul la muncă nu este un drept absolut. Condițiile de exercitare a acestui drept fundamental sunt susceptibile să fie modificate conform necesităților dictate de realitățile societății, fiind totodată reglementate uniform de legislație (a se vedea DCC nr. 123 din 3 octombrie 2024, §§ 23-24).

53. Curtea observă că legea operează cu două perioade distincte la care trebuie raportată situația subiecților sub aspectul criteriului de integritate etică. Astfel, se consideră că subiectul nu corespunde condițiilor de integritate etică dacă comisia de evaluare a stabilit că: a) în ultimii 5 ani, a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor sau, după caz, a procurorilor, precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, în ultimii 10 ani, contrare normelor imperative ale legii, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului stabilise, anterior adoptării actului, că o decizie similară a fost contrară Convenției Europene pentru Drepturile Omului; b) în ultimii 10 ani, a admis în activitatea sa incompatibilități și conflicte de interese care afectează funcția deținută (a se vedea articolul 11 alin. (2) din Lege).

54. Curtea Europeană a subliniat cu mai multe ocazii în jurisprudența sa că termenele de prescripție servesc mai multor scopuri importante, și anume asigurării certitudinii juridice și caracterului definitiv, protejării potențialilor pârâți de cereri învechite care ar putea fi dificil de combătut și prevenirii nedreptății care ar putea apărea dacă instanțele ar fi obligate să se pronunțe asupra unor evenimente care au avut loc în trecutul îndepărtat pe baza unor probe care ar fi putut deveni nesigure și incomplete din cauza trecerii timpului (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Volkov v. Ucraina*, 9 ianuarie 2013, § 137; *Thanza v. Albania*, 4 iulie 2023, § 103). În cauza *Thanza v. Albania*, 4 iulie 2023, Curtea Europeană nu a considerat că reclamantul, judecător al Curții Supreme supus procesului de *vetting* în anul 2017, a fost plasat într-o situație dificilă atunci când i s-a cerut să-și justifice caracterul legal al resurselor financiare din perioada anilor 1990 și 2000. Dimpotrivă, Curtea Europeană a făcut trimitere la jurisprudența sa anterioară din cauza *Xhoxhaj v. Albania*, 9 februarie 2021, potrivit căreia trebuie luate în considerare și particularitățile proceselor de verificare a activelor utilizate la scară largă (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Thanza v. Albania*, 4 iulie 2023, §§ 104 și 107; HCC nr. 2 din 16 ianuarie 2025 §§ 115-117).

55. De asemenea, potrivit jurisprudenței Curții Europene, condiția previzibilității legii este îndeplinită atunci când persoana poate – în caz de necesitate, cu o asistență juridică adecvată – să prevadă, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele pe care le poate avea o anumită conduită (*Gestur Jónsson și Ragnar Halldór Hall v. Islanda*, 30

octombrie 2018, § 88; *Berardi și Mularoni v. San Marino*, 10 ianuarie 2019, § 40).

56. Astfel, atât timp cât Legea nr. 252 din 17 august 2023 stabilește termene/intervale certe care urmează a fi avute în vedere la evaluarea subiectului (*i.e.* ultimii 5 ani, ultimii 10 ani), nu poate fi pusă în discuție imprevizibilitatea legii.

57. Prin urmare, autorii excepțiilor nr. 77g/2026 și nr. 104g/2026 nu au demonstrat că destinatarii legii se află în imposibilitatea de a stabili sensul textului de lege criticat, de vreme ce cadrul normativ operează cu intervale exacte la care urmează a fi raportată evaluarea subiectului, în funcție de natura abaterilor sale. Nu în ultimul rând, Curtea subliniază că destinatarii prevederilor contestate sunt judecătorii și procurorii, subiecți care posedă un nivel înalt de pregătire juridică și de calificare profesională (a se vedea, *mutatis mutandis*, DCC nr. 166 din 13 noiembrie 2025, § 55).

58. Referitor la criticile autorilor potrivit cărora rămâne incert dacă perioada de referință (ultimii 5 sau 10 ani) se calculează din data inițierii procedurii de evaluare, din data intrării în vigoare a legii, din data adoptării hotărârii de evaluare sau din momentul examinării cauzei de către instanță, Curtea notează că această chestiune abordează aspecte de interpretare și aplicare a legii, sarcină care le revine instanțelor de judecată de drept comun. Din aceste motive, Curtea nu constată incidența articolului 43 din Constituție și, prin urmare, declară inadmisibile sesizările în acest capăt.

ii) Prezentarea informațiilor suplimentare de către subiectul evaluării doar dacă probează că s-a aflat în imposibilitatea de a le prezenta anterior

59. Cu referire la prevederile articolelor 20, 23 și 26 din Constituție, autorul sesizării nr. 61g/2026 a afirmat că cuvântul „anterior” din articolul 18 alin. (1) teza a II-a din Legea nr. 252 din 17 august 2023 nu determină un moment procedural exact la care se raportează admisibilitatea probelor. Astfel, lipsa unui reper temporal clar permite o interpretare variabilă și imprevizibilă a legii, transformând dreptul la apărare într-un drept formal. În același timp, autorul excepției nr. 104g/2026 a afirmat că textul „doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior” din articolul 18 alin. (1) introduce un filtru restrictiv pentru administrarea probelor, care nu este echilibrat de garanții procedurale suficiente, iar criteriul imposibilității prezentării anterioare a probelor este unul dificil de probat și contrar logicii contradictorialității.

60. Pornind de la criticile autorilor referitoare la lexemul „anterior”, precum și de la înțelesul acestuia în contextul întregii norme contestate, Curtea menționează că legislatorul a împuternicit Consiliul Superior al Magistraturii cu competența de a examina rezultatele evaluării judecătorilor „în baza dosarului de evaluare recepționat de la comisia de evaluare” (art. 18 alin. (1)) și a eventualelor informații și probe obținute suplimentar.

61. Specificul fiecărei etape a evaluării judecătorului denotă faptul că Parlamentul a optat pentru o delimitare între procedura din fața Comisiei de evaluare și cea din fața Consiliului Superior al Magistraturii. Prima etapă

constă din acumularea informațiilor relevante, audierea nemijlocită a subiectului evaluat și întocmirea raportului de evaluare de către Comisie, iar cea de-a doua – etapa subsecventă – din examinarea rezultatelor evaluării și adoptarea de către Consiliu a hotărârii de acceptare sau respingere a raportului de evaluare și constatarea concomitentă a promovării/nepromovării evaluării (a se vedea articolul 18 alin. (3) din Lege).

62. De asemenea, o analiză coroborată a normelor relevante pentru un proces de evaluare permite Curții să constate că legislatorul a reglementat detaliat procedura de colectare a informațiilor relevante evaluării etice și financiare a judecătorilor. În acest sens, comisiei de evaluare i s-a acordat prerogativa de a accesa în timp real sistemele informaționale care conțin informația necesară evaluării judecătorilor, să solicite o astfel de informație persoanelor fizice și juridice, inclusiv subiectului supus evaluării, precum și să acumuleze informații din alte surse legale (a se vedea articolul 14 alineatele (1)-(5) din Lege). În special, „în scopul elucidării neclarităților identificate”, Comisia poate solicita imperativ subiectului supus evaluării „date și informații suplimentare”, cu dreptul de a stabili și a prelungi termenele de prezentare a acestora (a se vedea articolul 14 alin. (6) din Lege). Curtea observă că, pe lângă datele și informația suplimentară solicitate de comisie, judecătorului evaluat i se acordă dreptul de a prezenta, în intervalul de timp acordat de comisie, „orice dovezi” pe care acesta „le consideră relevante pentru clarificarea dubiilor” (a se vedea articolul 14 alin. (7) din Lege). Neprezentarea „în termenul stabilit, fără motive justificative, a informației suplimentare solicitate de comisia de evaluare poate constitui drept temei pentru refuzul de a include în dosarul de evaluare informația prezentată cu întârziere” (a se vedea articolul 14 alin. (9) din Lege). „În cazul imposibilității prezentării informației din cauza inaccesibilității acesteia, subiectul evaluării informează comisia de evaluare despre acest fapt. Comisia de evaluare apreciază, în fiecare caz, temeinicia motivului invocat” (a se vedea articolul 14 alin. (6) teza a treia din Lege).

63. Curtea observă că, prin reglementarea complexă și detaliată a procesului de acumulare a informației, legislatorul a urmărit scopul de a asigura Comisia de evaluare cu informație veridică și suficientă despre comportamentul judecătorului evaluat și de a-i permite să întocmească un raport de evaluare motivat (a se vedea articolul 17 alin. (1) din Lege) referitor la corespunderea/necorespunderea acestuia criteriilor legale de integritate etică și financiară. Mai mult, pentru a asigura respectarea principiului echității procedurii de evaluare și cu titlu de excepție, legislatorul i-a permis judecătorului evaluat să prezinte informații suplimentare relevante și la etapa examinării rezultatelor evaluării de către Consiliul Superior al Magistraturii (a se vedea articolul 18 alin. (1) din Lege), însă „[...] doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior” Comisiei de evaluare.

64. Prin urmare, Curtea nu poate reține criticile autorilor privitoare la neclaritatea și imprevizibilitatea textului contestat, în situația în care acesta se încadrează în logica și coerența unei ordini de administrare a probelor. *Obiter dictum*, legislatorul a prevăzut reglementări similare și cu alte ocazii, cum ar fi, de exemplu, (i) prezentarea în prima instanță a unor probe noi, în

afara termenului stabilit de instanța de judecată, în cazul imposibilității participantului de a prezenta proba în termen (articolul 119¹ alin. (2) lit. b) din Codul de procedură civilă), sau (ii) prezentarea în procedura de apel a unor probe noi în cazul în care participantul la proces dovedește că a fost în imposibilitate să le prezinte în procedura de examinare în fond (articolul 238 alin. (1) din Codul administrativ).

65. În acest context, Curtea a subliniat în jurisprudența sa că accesul liber la justiție nu are un caracter absolut, ci unul care poate implica limitări, inclusiv de ordin procedural (a se vedea DCC nr. 6 din 18 ianuarie 2022, § 21; DCC nr. 89 din 17 iulie 2025, § 24). Din aceste motive, Curtea nu poate constata incidența articolelor 20, 23 și 26 din Constituție în aceste capete ale sesizărilor nr. 61g/2026 și nr. 104g/2026.

iii) Aprecierea circumstanțelor de fapt care puteau conduce la promovarea evaluării de către subiect

66. Cu referire la textul „circumstanțe de fapt [...] care puteau duce la promovarea sau, după caz, nepromovarea evaluării” din articolul 18 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 252 din 17 august 2023, autoarea sesizării nr. 109g/2026 a susținut că acesta nu definește o circumstanță de fapt relevantă, nu stabilește standardul de probă necesar pentru constatarea acesteia și nu obligă Consiliul să identifice o eroare concretă în activitatea Comisiei. Dată fiind pretinsa imprevizibilitate a dispoziției atacate, autoarea a menționat că, în consecință, este afectat inevitabil controlul contestației, exercitat de Curtea Supremă de Justiție, pentru că instanța este invitată să verifice aplicarea unei norme care nu stabilește limite juridice suficient de certe pentru exercitarea acestei competențe. Așadar, autoarea a afirmat incidența articolelor 20, 22, 23 și 26 din Constituție.

67. Curtea observă că autoarea sesizării nr. 109g/2026 nu a argumentat în ce măsură articolul 22 din Constituție este incident în cazul său, motiv pentru care Curtea nu îl poate reține în analiza efectuată (a se vedea § 49 *supra*).

68. Cu privire la incidența articolelor 20 și 26 din Constituție, aceeași autoare a sesizării nr. 109g/2026 menționează că îi este afectat accesul la justiție, deoarece instanța competentă nu poate examina fondul deciziei pe baza unui criteriu neverificabil, precum și că nu a știut și nu a putut ști ce tip de circumstanțe de fapt ar fi suficiente pentru a justifica reluarea evaluării și, respectiv, nu a putut pregăti o apărare utilă față de un criteriu nedefinit.

69. Curtea notează că legislatorul a reglementat procedura de examinare a rezultatelor evaluării judecătorilor de către Consiliul Superior al Magistraturii. În acest sens, pe baza informației și materialelor din dosarul de evaluare și a celor prezentate suplimentar, Consiliul examinează rezultatele evaluării judecătorului și ținând cont „[...] de dovezile care confirmă săvârșirea de către subiectul evaluării a faptelor prevăzute la articolul 11 alin. (2) și (3)” (a se vedea articolul 18 alineatele (1) și (2) din Lege), și poate adopta una din hotărârile menționate la alineatul (3) din articolul 18, adică: (i) acceptă raportul și constată promovarea/nepromovarea evaluării de către judecător; (ii) respinge raportul și dispune reluarea procedurii de evaluare.

70. Analiza coroborată a normelor relevante permite Curții să constate că legislatorul a permis Consiliului Superior al Magistraturii să accepte raportul și propunerea Comisiei de evaluare doar în cazul în care le găsește suficient de bine motivate, constatările au o bază probatorie solidă în materialele dosarului și conduc în mod logic la concluziile enunțate. Altfel spus, în urma examinării rezultatelor evaluării cu sau fără participarea judecătorului evaluat, Consiliul Superior al Magistraturii ajunge la aceleași concluzii ca și Comisia de evaluare, le acceptă și prin hotărâre motivată constată respectarea/nerespectarea criteriilor de integritate prevăzute la articolul 11 alin. (2) și (3) și, în funcție de această constatare, stabilește dacă judecătorul a promovat sau nu a promovat evaluarea extraordinară.

71. În cazul în care, ca urmare a examinării rezultatelor evaluării, ajunge la alte concluzii decât Comisia de evaluare, Consiliul Superior al Magistraturii nu mai poate accepta propunerea privind promovarea/nepromovarea evaluării de către judecător. Legislatorul a prevăzut că „dacă constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale” care ar putea inversa soluția Comisiei de evaluare referitoare la promovarea/nepromovarea judecătorului, Consiliul Superior al Magistraturii este obligat să respingă raportul de evaluare și să dispună, „o singură dată, reluarea procedurii de evaluare”.

72. Pornind de la pretinsa neclaritate a textului contestat și, în special, a expresiei „circumstanțe de fapt”, Curtea nu poate reține că legislatorul i-ar conferi Consiliului Superior al Magistraturii o competență discreționară nelimitată. Dimpotrivă, generalitatea acestei expresii permite Consiliului, atunci când identifică împrejurări întemeiate de natură să recalifice comportamentul subiectului evaluat, să aibă un temei juridic ca să-și exprime dezacordul și să ceară reluarea evaluării. Prin logica expresiei „reluarea evaluării” legislatorul a impus Comisiei obligația să analizeze comportamentele/probele/informațiile care au dus la respingerea primului raport de evaluare și să adopte un nou raport, în conținutul căruia să se pronunțe, inclusiv, asupra „circumstanțelor de fapt”, care, în opinia Consiliului Superior al Magistraturii, ar fi inversat soluția de promovare/nepromovare a judecătorului evaluat.

73. Curtea observă că, sub aparența criticii expresiei menționate, autoarea sesizării îi solicită, de fapt, opinia asupra sintagmei „circumstanțe de fapt”, pentru a cunoaște dacă aceasta include doar comportamentele care au fost analizate de Comisia de evaluare și asupra cărora există informații și materiale în dosarul de evaluare sau ar putea include și comportamentele judecătorului care au fost descoperite sau chiar au fost comise după aprobarea primului raport de evaluare. Curtea consideră că sensul criticii expresiei „circumstanțe de fapt” ține de interpretare și aplicare, dar nu de claritate. Având în vedere că chestiunile de aplicare și de interpretare a legii țin de competența instanțelor de drept comun, Curtea consideră, privind acest capăt al sesizării, că nu există o ingerință în articolul 20 din Constituție.

74. O altă critică avansată de autoarea sesizării nr. 109g/2026 este că Parlamentul ar fi trebuit să concretizeze, în cuprinsul legii, circumstanțele factuale care pot autoriza Consiliul să respingă raportul Comisiei și să dispună reluarea procedurii de evaluare. În opinia autoarei, simpla stabilire a

faptului că asemenea circumstanțe puteau conduce la promovarea sau, după caz, nepromovarea evaluării nu oferă suficiente repere pentru exercitarea competenței Consiliului.

75. Sub acest aspect, Curtea constată că, prin articolul 18 alin. (3) lit. b) din Lege, Parlamentul a stabilit două motive distincte care pot determina respingerea raportului și reluarea procedurii: (i) existența unor „circumstanțe de fapt” sau (ii) existența unor „erori procedurale”, cu condiția ca acestea să fi fost de natură să ducă la promovarea sau, după caz, nepromovarea evaluării. Legislatorul a condiționat exercitarea acestei competențe de faptul că rezultatul evaluării a fost afectat.

76. Prin sintagma „circumstanțe de fapt [...] care puteau duce la promovarea sau, după caz, nepromovarea evaluării”, Parlamentul nu a stabilit o listă exhaustivă a tuturor circumstanțelor factuale care pot conduce la unul dintre aceste rezultate. În schimb, legislatorul a stabilit cadrul juridic în care această apreciere urmează să fie efectuată: pe de o parte, a stabilit la articolul 11 comportamentele care sunt relevante pentru criteriile de integritate etică și financiară, iar, pe de altă parte, a stabilit la articolul 18 alin. (3) lit. b) competența Consiliilor de a analiza dacă există circumstanțe de fapt care sunt apte să conducă la promovarea sau nepromovarea evaluării.

77. Așadar, Parlamentul a stabilit repere juridice, fără a determina în mod abstract care împrejurări factuale precise dintr-un caz concret pot să conducă la promovarea sau nepromovarea evaluării. Determinarea circumstanțelor de fapt precise și aprecierea dacă aceasta putea influența rezultatul evaluării au fost delegate de Parlament consiliilor, în cadrul examinării rezultatelor evaluării. Ea nu putea fi realizată în mod exhaustiv prin lege, deoarece aceasta depinde în mod necesar de particularitățile fiecărui dosar de evaluare, de faptele constatate și de raportarea acestora la criteriile prevăzute la articolul 11 din Lege.

78. De asemenea, potrivit Legii, Consiliul este obligat să emită o hotărâre motivată (articolul 18 alin. (3) din Legea nr. 252 din 17 august 2023), în care să dea apreciere tuturor împrejurărilor relevante care au condus la adoptarea soluției într-un anumit caz, inclusiv să enumere și să detalieze circumstanțele care justifică răsturnarea concluziei Comisiei de evaluare.

79. Prin urmare, Curtea observă că Parlamentul a stabilit pentru destinatarii Legii nr. 252 din 17 august 2023 suficiente repere pentru ca aceștia să se poată apăra, de o manieră rezonabilă, în situațiile juridice avute în vedere de normele legale. Din acest motiv, criticile autoarei raportate la articolul 26 din Constituție sunt nefondate.

80. Având în vedere faptul că un text similar cu cel contestat este reglementat și în articolul 19 alin. (6) din Legea nr. 252 din 17 august 2023, care stabilește competența Curții Supreme de Justiție la examinarea contestațiilor, Curtea menționează că raționamentele sale sunt valabile, *mutatis mutandis*, și în privința controlului judiciar al instanței supreme al hotărârilor Consiliilor pe marginea rapoartelor de evaluare. Mai mult, însăși existența unui control judiciar al hotărârilor Consiliilor reprezintă o garanție suplimentară. În consecință, Curtea nu reține incidența articolului 20 din Constituție.

iv) Controlul jurisdicțional efectuat de către Curtea Supremă de Justiție

81. Referitor la articolul 19 alin. (6) din Legea nr. 252 din 17 august 2023, autorii sesizărilor nr. 77g/2026 și nr. 104g/2026 pretind că acesta limitează controlul instanței la verificarea unor erori procedurale grave și a unor circumstanțe ignorate sau neexamineate, fapt care echivalează cu un control judiciar insuficient, în cazul în care situația vizează statutul constituțional al judecătorului. În opinia autorilor excepțiilor, pretinsa îngrădire a controlului jurisdicțional aduce atingere valorilor protejate de articolele 20 și 116 din Constituție.

82. Curtea observă că deși autorii excepțiilor au pretins existența unui control judiciar insuficient la examinarea contestațiilor, aceștia nu au precizat ce aspect rămâne în afara competenței Curții Supreme de Justiție de efectuare a controlului judiciar. Totuși, pentru a sublinia efectivitatea și plenitudinea controlului jurisdicțional al instanței supreme, Curtea va recurge la o analiză sumară a cadrului normativ relevant.

83. Potrivit competenței atribuite de Parlament prin Legea nr. 252 din 17 august 2023, Curtea Supremă de Justiție poate admite contestația doar dacă constată că, (i) în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că (ii) există circumstanțe de fapt care puteau conduce la promovarea sau nepromovarea evaluării (articolul 19 alin. (6) din Lege).

84. Astfel, sub aspect substanțial, atât Consiliul Superior al Magistraturii, cât și Curtea Supremă de Justiție au competența de a verifica dacă comisia de evaluare a apreciat corect, în analiza sa, comportamentul judecătorului evaluat și dacă a raportat în mod corespunzător aprecierile la criteriile prevăzute de articolul 11 din Legea nr. 252 din 17 august 2023. Potrivit articolului 17 alin. (4) din Lege, se consideră că subiectul evaluării nu a promovat evaluarea dacă s-a constatat neîndeplinirea unuia sau a mai multor criterii prevăzute la articolul 11. Aceeași idee rezultă inclusiv din prevederile articolului 18 alin. (2) din Lege, potrivit căreia, în procesul examinării rezultatelor evaluării, Consiliul Superior al Magistraturii ține cont de dovezile care confirmă comiterea de către subiectul evaluării a faptelor prevăzute la articolul 11 alineatele (2) și (3) din Lege.

85. Totodată, sub aspect procedural, Consiliul Superior al Magistraturii și Curtea Supremă de Justiție dețin prerogativa de a verifica dacă au fost respectate garanțiile procedurale de care beneficiază subiectul evaluării. În sensul Legii nr. 252 din 17 august 2023, subiectul evaluării are următoarele drepturi: a) să ofere explicații, în cadrul audierii, cu privire la dubiile comunicate de Comisie; b) să fie asistat de un avocat sau de un avocat stagiar pe parcursul procedurii de evaluare; c) să ia cunoștință de materialele dosarului de evaluare până la audiere; d) să prezinte, în formă scrisă, date și informații suplimentare pe care le consideră relevante; e) să solicite audierea sa în ședință închisă; f) să nu se autoincrimineze în comiterea unei infracțiuni sau contravenții; g) să solicite recuzarea membrului comisiei de evaluare (a se vedea articolul 16 alin. (5) din Lege). Prin urmare, dacă nerespectarea oricăror din aceste garanții atinge un prag de gravitate care ar fi de natură să afecteze caracterul echitabil al procedurii de evaluare, atât Consiliul Superior

al Magistraturii, cât și Curtea Supremă pot dispune respingerea raportului de evaluare și reluarea procedurii de evaluare sau, după caz, constatarea promovării sau nepromovării evaluării (a se vedea articolele 18 alin. (3) literele b) și c) și 19 alin. (5) pct. 2) literele a) și c) din Lege).

86. De asemenea, în jurisprudența sa relevantă, Curtea a stabilit că la examinarea contestațiilor Curtea Supremă trebuie să efectueze un control judiciar în privința tuturor circumstanțelor de fapt și de drept ale cauzei, cu respectarea tuturor exigențelor unui proces echitabil. Efectivitatea și plenitudinea unui control judiciar constă în oferirea posibilității reclamantului să beneficieze de șansa obținerii unei soluții legale. Astfel, instanța supremă poate să verifice elementele faptice ale cauzei, care ar fi putut conduce la o altă soluție pe fondul cauzei, dar și elementele de procedură, în cazul în care gravitatea carențelor procedurale este în măsură să afecteze caracterul echitabil al procedurii de evaluare și, implicit, să atragă ilegalitatea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii. În acest sens, Comisia de la Veneția a subliniat că contestația nu trebuie să implice în mod necesar o examinare *de novo* a cauzei. Curtea Supremă de Justiție poate corecta erorile grave sau vădite, dar trebuie să dea dovadă de deferință, pentru a menține rolul constituțional al consiliilor, în calitate de factori decizionali principali (a se vedea CDL-AD(2023)005, § 99; DCC nr. 166 din 13 noiembrie 2025, §§ 74-75, 77).

87. Din perspectiva criticilor avansate în sesizările nr. 77g/2026 și nr. 104g/2026, Curtea reiterează că autorii nu au demonstrat caracterul incomplet și insuficient al controlului judiciar efectuat de Curtea Supremă de Justiție și nici faptul că, pe această cale, ar fi încălcate garanțiile independenței, imparțialității și inamovibilității judecătorilor. Din aceste motive, dispozițiile criticate în acest capăt al sesizărilor nu aduc atingere exercițiului dreptului protejat de articolul 20 din Constituție și nici nu afectează dispozițiile articolului 116 din Constituție.

88. Ținând cont de faptul că nu s-a constatat încălcarea vreunui drept fundamental, Curtea constată că nici articolele 1 alin. (3) și 23 din Constituție nu sunt incidente.

89. Prin urmare, pe baza celor menționate mai sus, Curtea constată că sesizările în cauză nu întrunesc condițiile de admisibilitate și nu pot fi acceptate pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 27 alineatele (2), (3) literele b) și d) și (4) lit. d), 37 și 40 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibile* sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 252 din 17 august 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative, după cum urmează:

(a) textele „în ultimii 5 ani” din articolul 11 alin. (2) lit. a) și „în ultimii 10 ani” din articolul 11 alin. (2) literele a) și b);

(b) textul „în cuantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023” din articolul 11 alin. (3) lit. a);

(c) textul „doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior” din articolul 18 alin. (1);

(d) textul „circumstanțe de fapt [...] care puteau duce la promovarea sau, după caz, nepromovarea evaluării” din articolul 18 alin. (3) lit. b);

(e) textul „Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că, în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea sau nepromovarea evaluării” din articolul 19 alin. (6),

ridicate de dl Radu Țurcanu, parte în dosarul nr. 3-2/2026, de dna Sofia Ghidirim, parte în dosarul nr. 3-3/2026, de dl Mihail Bușuleac, parte în dosarul nr. 3-4/2026, precum și de dna Angela Braga, parte în dosarul 3-5/2026, toate pendinte la Curtea Supremă de Justiție.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte de ședință

Liuba ȘOVA

Chișinău, 9 septembrie 2026

DCC nr. 148

Dosarul nr. 61g/2026